

מסלול 240 קלאסי – מה שכל עמית בקרן פנסיה חדשה וכל מבוטח בפוליסת ביטוח מנהלים ישנה (מלפני שנת 2004) או חדשה (לאחר 2004) חייב להכיר!!!

האקטואר רועי פולניצר מסביר מהו מסלול 240 קלאסי בקרן פנסיה חדשה ובביטוח מנהלים

הבטחת התשלומים – או אז בת הזוג תקבל במקומו החל ממועד מותו ועד לסיום תקופת הבטחת התשלומים (שהחלה כאמור עם ממועד פרישתו) את הקצבה החודשית שלו בסך 5,000 ₪.

בקבוע הזמן השני, במהלך תקופת אי הבטחת התשלומים שמתחילה לאחר אותם 240 חודשים ועד לשארית חייו (תקופה שמשכה איננו מוגדר, קבוע וידוע מראש) קיימים גם כן שני מצבי טבע אפשריים: (i) אם המבוטח שרד את תקופת הבטחת התשלומים במלואה והגיע לתקופת אי הבטחת התשלומים – אזי הוא ימשיך לקבל קצבה חודשית בסך 5,000 ₪ עד שארית חייו; ו- (ii) אם המבוטח נפטר (מת) במהלך תקופת הבטחת התשלומים – או אז בת הזוג שלו תקבל במקומו החל ממועד תחילת תקופת אי הבטחת התשלומים ועד שארית חייה קצבת חודשית לאלמנה בשיעור של 60% מהקצבה החודשית שלו בסך 5,000 ₪ ובסך הכל קצבה חודשית של 3,000 ₪ (נקראת גם "פנסיה אלמנה", ואגב למרות שהיא מכונה בספרות פנסית אלמנה, הרי שהיא משולמת גם לגברים אלמנים).

למעשה יש כאן הטבה כי אם המבוטח יומיים לאחר פרישתו אז במקום שבת הזוג שלו תקבל מאותו מועד ועד שארית חייה פנסיית אלמנה חודשית בשיעור של 60% מפנסיית הזקנה שלו, הרי שהיא תקבל במשך 20 שנה פנסיית אלמנה חודשית בשיעור של 100% מפנסיית הזקנה שלו ורק לאחר 20 שנה, אם היא שרדה את אותם 20 שנים היא תקבל פנסיית אלמנה חודשית בשיעור של 60% מפנסיית הזקנה שלו עד שארית חייה.

בתורת האקטואריה, הנגזרת מתורת המימון, אנו מבחינים בין שני סוגי קצבאות: (i) קצבה וודאית מימונית (annuity certain), המוכרת לכלכלנים ורואי החשבון מקורס המימון הבסיסי כ-PVFA, שפירושה הוא הערך הנוכחי המימוני של שקל אחד שנה אחת לתקופה שקבועה וידועה מראש ובריבית תקופתית שקבועה וידועה מראש; ו- (ii) קצבת חיים אקטוארית (life annuity), שכלכלנים ורואי חשבון לא מכירים, שמשמעותה היא השווי האקטוארי הנוכחי של אנונה בת שקל אחד עבור נפש ממין מסוים ידוע וקבוע מראש, בגיל שלם ידוע וקבוע מראש, בריבית תקופתית קבועה

נוספת שלי שכותרתה "מנוקות מבטו של אקטואר ביטוח חיים ופנסיה: מהם מקדמי קיצבה אקטואריים? - כתבה מס' 6". מחלוקת תיק התשואה במקדם הקצבה האקטוארי מתקבלת הקצבה החודשית האמיתית בפרישה (להבדיל מהקצבה החודשית הצפויה בפרישה הנקובה בדו"ח התקופתי למבוטח בביטוח מנהלים או לעמית בקרן פנסיה/קופת גמל). לשם הפשטות נניח שהמבוטח בביטוח מנהלים החליט לפרוש ביום שתיק התשואה שלו הסתכם ב-1,000,000 ₪ ומקדם הקצבה האקטוארי עמד על 200 חודשים, אז למעשה הקצבה החודשית האמיתית שלו נקבעה על סך 5,000 ₪ (נקראת גם "פנסיית זקנה", להבדיל מ"קצבת זקנה" של המוסד לביטוח לאומי המשולמת לאזרחים ותיקים).

עכשיו בואו נלך צעד אחד קדימה, ונניח שלמבוטח שלנו יש בת זוג. אז מה אומר מסלול 240 קלאסי? מסלול 240 קלאסי אומר שאם המבוטח שלנו פרש נגיד בגיל 66 אז לפנינו 2 קבועי זמן: (i) למשך 240 החודשים שמתחילים החל ממועד פרישתו (תקופה אותה נכנה: "תקופת הבטחת התשלומים"); ו- (ii) מתום אותם 240 חודשים ואילך (תקופה אותה נכנה: "תקופת אי הבטחת התשלומים").

בקבוע הזמן הראשון, במהלך תקופת הבטחת התשלומים שמתחילה ממועד פרישתו למשך 240 חודשים (20 שנה, בול בדקתי את זה 20 שנה עגול, פיקס, און דה ספוט) קיימים שני מצבי טבע אפשריים: (i) אם המבוטח שרד (נשאר בחיים) את תקופת הבטחת התשלומים – אזי הוא יקבל מדי חודש בחודשו (במשך אותם 240 חודשים במקרה דנן שלפנינו) קצבה חודשית בסך 5,000 ₪; ו- (ii) אם המבוטח נפטר (מת) מתישהו במהלך תקופת

השבוע נשאלתי על ידי חבר המחזיק בפוליסת ביטוח מנהלים ישנה עם מקדם מבוטח אבל עם דמי ניהול גבוהים יחסית (5% מההפקדות ו-0.75% מהחיסכון המצטבר) האם כדאי לו לעבור לקרן פנסיה עם דמי ניהול נמוכים יחסית (1.1% מההפקדות ו-0.1% מהחיסכון המצטבר), או לא.

רק על מנת לסבר את האוזן, לאותו חבר יש כרגע מקדם קצבה אקטוארי מבוטח של 197.31 חודשים (מקדם קצבה אקטוארי נמדד במונחי חודשים). למרות שיש לו מקדם קצבה מבוטח, הוא התחיל עם מקדם מבוטח של 191 חודשים שבאמצעות פחות "זוחל" על פני 10 שנים טיפס לרמה של 197.31 חודשים. לאמור- המקדם המבוטח, אף פעם לא באמת היה מבוטח ואף גדל בכמעט 7.5 חודשי קצבה במשך 10 שנים. מבוטח עלאק.

שאלתי את אותו חבר האם הוא יודע שלמרות שמדובר במקדם נמוך יחסית בהשוואה למקדמים כיום בקרנות הפנסיה, בביטוחי המנהלים ובקופות הגמל עדיין הוא חייב לפרוש במסלול של 240 קצבאות חודשיות קלאסי כדי לפגוש את אותו מקדם נמוך? כי אחרת הוא יאבד את אותו מקדם מבוטח. "תגיד, באמת אפשר לאבד מקדם מבוטח אפילו אם לא פודים מוקדם את הפוליסה וגם כאשר ממשיכים לשלם פרמיות מדי חודש בחודשו כמו טטליה?", שאל החבר. "כן" עניתי ופה בעצם מתחילה הכתבה שלי. לטובת מי שלא שמע עד היום על "מסלול של 240 קלאסי" או שלא בדיוק יודע מהו אומר, אני אסביר.

ביום שהמבוטח/העמית פורש (הווה אומר, ביום שהוא מחליט להתחיל למשוך קצבה חודשית מהגוף המנהל), וזה לא דווקא חייב להיות בגיל 67 לגבר ובגיל 64 לאישה אלא גם לפני כן, הגוף המנהל (קרן הפנסיה או חברת הביטוח) מחשב את מה שנקרא "תיק תשואה" (קרי, את יתרת החספים שנצברה בפוליסה ויתרת החיסכון המצטבר בחשבון העמית בקרן או בקופה) ומחלק אותו במקדם קצבה אקטוארי (ראו כתבה שלי בנושא שכותרתה "אובדן מקדם המרה מבוטח בביטוחי מנהלים – אחת הבעיות של החוק החדש לחלוקת חיסכון פנסיוני" וכן כתבה

תקופת הבטחת תשלומים של 240 חודשים – מי שחתום על המסלול הזה במרשם תוכניות ביטוח החיים הוא לא אחר מאשר האקטואר הראשי לאוצר דאז נחום ורמוס ז"ל) לעולם יהיה הרבה יותר גבוה ממקדם הקצבה האקטוארי ללא תקופת הבטחת תשלומים (עבור אותו גיל פרישה, אותו מין המבוטח, אותו שער ריבית תקופתית ואותו לוח תמותה כמובן).

תימוכין לכך ניתן למצוא בשני מאמרי המקצועיים שפורסמו בשנת 2017 שכותרותיהם: **"אקטואריית סיכוני חיים: תמחור חוזי ביטוח חיים בעת הנפקת הפוליסה"** ו- **"אקטואריית סיכוני חיים: הערכת שווי חוזי ביטוח חיים במהלך חיי הפוליסה"**.

כיום בקרנות הפנסיה החדשות ישנם לא פחות מ- 11 מסלולים מגוונים שונים שאותם יכול לבחור העמית, כגון: "ללא תשלומים מובטחים עם 60% לבת הזוג", "הבטחה של עד 60 חודשים ולא יותר מגיל 87 עם 60% לבת זוג", "הבטחה של עד 120 חודשים ולא יותר מגיל 87 עם 60% לבת זוג", "הבטחה של עד 180 חודשים ולא יותר מגיל 87 עם 60% לבת זוג", "הבטחה של עד 240 חודשים ולא יותר מגיל 87 עם 60% לבת זוג" (קרי, מסלול 240 קצבאות קלאסי), "ללא תשלומים מובטחים עם 100% לבת הזוג", "ללא תשלומים מובטחים ללא שאירים", "הבטחה של עד 60 חודשים ללא שאירים", "הבטחה של עד 120 חודשים ללא שאירים", "הבטחה של עד 180 חודשים ללא שאירים" ו- "הבטחה של עד 240 חודשים ללא שאירים" (קרי, מסלול 240 קצבאות לא קלאסי).

הכותב משמש כאקטואר הראשי ומעריך השווי האחראי מטעם פירמת הייעוץ "שווי פנימי" (העוסקת בהכנת חוות דעת אקטואריות ובביצוע הערכות שווי כלכליות) ובנוסף מכהן כיו"ר ומייסד לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (איגוד אקטוארי מוכר בארץ להסמכת אקטוארים ומעריכי שווי).

בעבר התמודד הכותב הן על תפקיד האקטואר הראשי באוצר והן על תפקיד המפקח על הבנקים, עמד בראש ועדה שייצגה לרשות המיסים בתחומים אלו, לימד קורסים בתחומים אלו במוסדות אקדמיים ואחרים שונים, הכשיר והסמך מעריכי שווי ואקטוארים בישראל ונמנה על מייסדי התוכנית ללימודי אקטואריה וניהול סיכונים באוניברסיטת בן-גוריון.

ההולדת ה- 67 (לרוב כי הם רצו לעבוד עוד קצת ולחסוך עוד קצת כסף בתיק התשואה) ואז חברת הביטוח אומרת להם "אין לכם מקדם מובטח ואין לכם מסלול 240 קלאסי. אתם תקבלו מקדם חדש, כמו שיש היום ותכנסו ישר לתקופת אי הבטחת התשלומים". ואז אותם מבוטחים שואלים את עצמם על שום מה ולמה הם שילמו למשך כל תקופת הביטוח (נניח מגיל 30 ועד גיל הפרישה) דמי ניהול גבוהים יחסית?

אז למעשה, מבוטח שיש לו כיום מקדם מובטח בפוליסת ביטוח המנהלים שלו (וכזכור חברות הביטוח הפסיקו לשווק פוליסות כאלה מיום ה- 1.1.2013) חייב לפרוש לפני יום הולדת 67 כדי להיכנס למסלול 240 קלאסי ולקבל את המקדם המובטח. אחרת, אם המבוטח יוצא ממסלול 240 קלאסי מרצון או לחילופין פורש אחרי יום ההולדת ה- 67 שלו, הוא מאבד את המקדם המובטח שלו הלכה למעשה והוא יקבל את המקדם האקטוארי שיהיה ידוע במועד הפרישה שלו.

כבר בשנת 2017 עם כתיבת עבודת הגמר שלי לצורך קבלת המעמד המקצועי הגבוה ביותר באיגוד האקטוארי המוכר "לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל" (מעמד המכונה "אקטואר מלא" או Fellow ולשם קבלת הזכות לעשות שימוש בראשי התיבות F.I.L.A.V.F.A.), שכותרתה הייתה "תמחור תעריפים לפוליסות ביטוח גמלא ב' וקביעת עתודות, ערכי פדיון וערכי סילוק בפוליסות ביטוח גמלא ב'" (לב העבודה היה כמובן בניית פתרון ממוחשב מבוסס אקסל לתמחור הפוליסות הללו וקביעת רזרבות עבורן), הבנתי שמקדם הקצבה האקטוארי עם תקופת הבטחת תשלומים (ובפוליסות ביטוח גמלא ב' בשנת 1982 אכן הייתה

יודעה מראש, תוך התחשבות לא רק בשער הריבית אלא בוקטור שיעורי תמותה מגיל הנפש ועד גיל תום מסוים – כיום מקובל לעבוד על גיל 110).

למעשה אקטוארים מתמחרים את מסלול 240 קלאסי כסך הצברם של 2 קצבאות: (i) קצבה וודאית מימונית למשך 20 שנה בריבית תחשיבית שנתית מסוימת (למשל ריבית נטו של 3.74% לשנה), מגיל המבוטח במועד הפרישה (נגיד גיל 67, אבל כמו שאמרתי יכול להיות גם לפני כן); ו- (ii) קצבת חיים אקטוארית מגיל המבוטח לאחר 20 שנה ממועד הפרישה (אם היה בן 67, אז מדובר בגיל 87) ועד לשארית חייו, כאשר קצבת חיים אקטוארית זו מהוונת אקטוארית (לא מימונית) מגיל המבוטח לאחר 20 שנה ממועד הפרישה לגיל המבוטח במועד הפרישה (קרי מגיל 87 לגיל 67, תוך התחשבות הן בערך הזמן של הכסף והן בהסתברות לתמותת המבוטח מדי שנה).

אני חושב שדי ברור לקורא שהגיע עד לשורה זו, שמקדם קצבה אקטוארי המורכב מקצבת חיים אקטוארית בלבד לעולם יהיה נמוך יותר ממקדם קצבה אקטוארי המורכב משילוב של קצבה וודאית לתקופה מסוימת וקצבת חיים אקטוארית לתקופה שאחריה מהוונת אקטוארית לתחילת תקופת הקצבה הוודאית (עבור אותו גיל פרישה, אותו מין המבוטח, אותו שער ריבית תקופתית ואותו לוח תמותה כמובן). למה נמוך יותר? כי הקצבה הוודאית מסלקת את רכיבי אי הוודאות הגלומים בתקופה המובטחת במסגרת קצבת החיים האקטוארית. על כן, מדובר בהטבה.

הטענה שלי היא שמה שרבים לא יודעים לגבי מסלול 240 קלאסי הוא שהמבוטח חייב לפרוש לפני טרם הגיעו לגיל 67, כי מגיל 67 ויום כבר למשל לא ניתן יותר לפרוש ולקבל את המסלול הזה. לאמור- הגיל הכי מאוחר שבו המבוטח יכול עוד לפרוש על מנת לקבל את אותו מסלול 240 קלאסי בפוליסת ביטוח המנהלים שלו הוא יום לפני יום ההולדת ה- 67 שלו (בהנחה כמובן שמדובר במבוטח זכר, וזוהי הנחת הבסיס לאורך כל הכתבה), כי אחרת הוא יכנס ישירות לתקופת אי הבטחת התשלומים.

במרבית תנאי פוליסות ביטוח המנהלים רשום: "ניתן לבחור מסלול לתקופת הבטחת תשלומים ובלבד שתום תקופת הבטחת התשלומים לא תעבור את גיל 87". מרבית המבוטחים לא מודעים למשפט האמור ואז מה קורה להם? מבוטחים פורשים (קרי, מתחילים למשוך קצבה חודשית) לאחר יום